

ERDÉSZETI ÉS GAZDÁSZATI LAPOK

a Magyar Erdész-Egylet

K Ö Z L Ö N Y E.

Hatodik évfolyam.

V. füzet.

Május 1867.

Promemoriák földművelésünknek közgazdasági érdekében.

Irta Hideghéthy Antal.

(A mutatvány vége.)

A földművelés üdvös fejlesztésének eszközei.

Kimutatván eként főszempontokban azon akadályokat, melyek mezőgazdaságunk kóros állapotában a testszervezet természetszerű rendes funkciói helyreállításának útjában állanak, s ennélfogva mindenekelőtt elhárítandóknak mutatkoznak, áttérünk az államintézkedésektől függő gyógyszereknek azon nemeire, melyeknek alkalmazása által a fennebbiek eszközlése következtében életképessé válандott mezőgazdaságunk organismusának életerejét gyarapítani, s üdvös fejlődésének — közgazdasági tekintetben — alapját megvetni, jelen törvényhozásunk feladatának ismerjük.

Az agrariális törvénykezésnek gyorsabb és jutányosabb eszközlése.

Az agrariális törvényhozásnak, melynek befolyása nemcsak a földművelés fejlesztésére, hanem a nép összes tevékenységének irányára nézve is legnagyobb fontossággal bír, első feladatául tünik fel előttünk, hogy a földbirtoknak lehető teljes értékesítését lenyügözve tartó viszonyokat és kötelezettségi terheket elmellőzvé, annak szabad használatát létesitse, és a mezőgazdasági hasznos tevékenységnek minél hamarább szabad mozgathatást biztosítson. Mert e czél elérésének bármi okból való hátráltatásból — kivált ez időben — mind a köz-, mind a magángazdasági érdekekre kiszámíthatlan veszteség háramlik.

Sürgető szükségnek tartjuk ennélfogva, hogy az ide vonatkozó

tagosítási, elkülönzési törvények, és az urbéri kötelékből még fennmaradt szolgálmányi és terheltetési kölcsönös viszonyok, mint hegyvám faizás sat. megváltására célzó törvények, s törvényszerűvé honosult államintézkedések — habár ez utóbbiaknak az urbéri megváltások kivitelére vonatkozó szellemét és irányát olyannak kell is kijelentennünk, melynek alkalmazása a tulajdon- s magánjogra nézve a közfogalmat hosszú időre és a közügynek tetemes kárára megrendíté, — a törvényhozás útján oly kiegészítést nyerjenek, mely által mindennemű huzavonásnak eleje vétetvén, azoknak gyorsabb és költségkímélőbb általános érvényre jutása eszközöltessék, és így az általuk célzott fontos közgazdasági előnynek sikeres eredményre vezetése, az ezt oly nagy mértékben elsilányító idő, s költségvesztések mellőzésével, lényegesen biztosítsák.

Vízijog szabályozása.

Midőn hazánkban a folyószabályozások által eszközlésbe vett terjedelmes ármentesítéseknek nagyszerű közgazdasági eredménye már régibb idő óta elismertetett, s tetteleg bizonyult is, és az ezen vállalati működéseknek jelen stadiumában, az ez irányban való sikeres továbbfejlődés tekintetéből újabb törvényhozási intézkedéseknek nézünk elébe: feladatunknak ismerjük a folyóknak, mint termékenyítő közegeknek mezőgazdasági értékesítését is figyelmünk tárgyává tenni.

Folyóink völgyeinek, hazánk hajdan vízjárta számosabb rónáinak, de különösen az ujabban ármentesített tereknek televénye, és ennek nevezetes termőképessége nem hagy kétkednünk a felett, mily lényeges tényezők voltak folyóink hazánk termékenységének megalakításában. E tényállapotok világosan bizonyítják, hogy mezőgazdasági talajunk nagy része a folyók időközönkénti kiáramlásainak iszapüledékéből nyerte azon táperőt, mely termékenységét oly feltűnő mértékben fentartotta. Miután a földmívelési iparnak fejlődése nem engedi többé, hogy napról napra tágasbuló gazdasági érdekeink e vizáramlások gyakran nagy veszedelemmel járó esélyeinek kitéve legyenek; s e célból a folyamszabályozások és eltöltésezésének nagy horderejű munkája eszközlésbe vétetett, és a folyamáramlások tekintetében némi sikerre is vezetett: mezőgazdaságunk üdvös jövőjének érdekében most már azon feladat állana előttünk, hogy ha egy részt folyamáradásaink hátrányait, a ki-kitörő rombolások meg-

gátlásával mellőztük, egyszersmind azoknak jótékony részét, azaz a folyamoknak roppant jelentőségű üledéktartalmát, mely mezőgazdaságunk táplálékának kifogyhatlan tárházát képezhetné és az aszályos időjárásba oly annyira éltetővé leendett nedvesítő hatását törekedjünk lehetőleg megtartani, a mi nagymérvű csatornák, s öntözéseknek megalkotását feltételeznél. — Analog és hasonló célú lenne e feladat azon nagyszerű törekvésekhez, melyek Európának éjszaknyugoti iparos államaiban a legújabb időkben oly csodálatraméltó szívós kintartásokkal és nagy áldozatokkal tétetnek a végre, hogy mindinkább óriási lépésekkel népesedő és terjedő városaiknak latrina-ürülékét földmivelésüknek visszanyerhessék, a helyett, hogy ez az átvonuló folyók által elmosódva s ezekkel a tengerekbe ömölve a földmivelés lánczolatossz köréből teljesen és örök időkre elvonassék. Az e célra sok irányban tett nagy erőmegfeszítések azonban, daczára azon hatalmas eszközöknek, melyről az illető államok rendelkeznek, mindeddig gyakorlati értékű siker nélkül maradtak. — Folyóink ilyenmő hasznosításának, de a leküzdendő nehézségekre nézve mindenestre nagyon potencirozott feladatával szemben, helyén látjuk a lehetőség tényezőit és esélyeit megérinteni.

Hazánk nagyobb folyamai általában, még azok is, melyek magában az országban erednek, nem bírnak azon víztartókkal, vízgyűjtő medenczékkel, mint azt például Lombardiában az Alpések tövében a számos nagy tavakban, magától a természettől, mind magaslati, mind az ország területi tekintetében oly rendkívüli áldás-ként megalkotva látjuk, s a melyek alapfeltételét képezik oly nagymérvű és rendszeres öntözési műveletek létrehozásának, a minőket csakis az említett országban már a rómaiak ideje óta folytonosan fejlődve szemlélünk.

Vizeink folyama nagyobbbrészt a terjedelmes rónákon haladván, épen ezen stadiumjaiban nélkülözi azon esési fokozatot, mely által kivezető csatornáknban nagyobb távolságokra vonathatva, egyszersmind oly emelkedett állásponton vezettethetnének, a mely épen a számbaeső nagyobb területeken valamely általánosabb érdekű és hasznosságú öntözések létesítésére alkalmazhatóvá tenné őket.

Folyamaink azon tulajdonsága pedig, hogy csak tömegesebb hóolvadások és esözésekkel dagadnak magas állásra, ezek hiányában pedig, ugymint a szárazabb éveknben rendkívüli elapadásnak vannak kitéve oly annyira, hogy alig hajókázhatók, és így épen az aszály idején vízszegények, még azon kilátással sem kecsegtethet bennün-

ket, hogy az ország nagyobb rónaságain közgazdaságilag lényeges értékű nedvesítő közeget lellessünk bennünk.

Ha már minden más még számos számbaveendő indokok mellőzésével, — melyek között a sikeres öntözésre nélkülözhetetlen talajátalakításnak közönségesen alig gyanított roppant költségessége előtérbe áll, — e felhozott tényleges viszonyok áthághatlan gátakat gördítenek elénk, oly nagy horderejű vállalatoknak létesítésére, mely nagyobb folyóinknak kinestartalmát terjedelmes rónaságaink földmivelésének gyarapítására megtarthatná és felhasználhatná: vannak az országnak másrészt igen számos vidékei, melyek kisebb folyókkal s patakokkal ellátva, lejtősebb fekvésük s alkalmas helyzetüknél fogva, különösen a fejlődöttebb gazdasági értelem előhaladtával, vizeiket nagyobb mértékben, mint eddig, mezőgazdaságilag értékesíteni s ez által földmivelésünknek tetemes istápot szerezni, termelésünket hasznosabbá, s versenyképesebbé tenni hivatják. S e tekintet az, melynél fogva mezőgazdaságunk érdekében fontosnak tartjuk, hogy a vízijog körül teendő törvényhozási intézkedéseknél, — a közlekedési és lecsapolási csatornázások érdekein kívül — a vizek eme közgazdasági értékének becse kellő számításba vétetvén, annak kellő kihasználhatása a birtokosoknak biztositassék. Nem mellőzhetjük el itt egyszersmind azon nézetünk kifejezését, hogy folyóinknak biztos hajókázhatásuk tekintetéből való szabályozását, mint mezőgazdaságunk érdekeinek leginkább megfelelő közlekedési eszközt, első rendű szükségnek tekintjük.

Erdészeti törvény.

Azon szoros kötelék, mely a mező- és erdőgazdaság közt létezik, ezeknek egymásra való kölcsönös hatása, az erdőgazdaságnak az erdőmivelés ez időszaki fejlődésével mindinkább a földmivelési ipar terére való közeledése, mindannyi szempontok, melyeknél fogva a földmivelés országos érdekeinek tárgyalásánál az erdőszetnek, mint a földipar láncolatában a közgazdaság e hasonjogosultságu tényezőjének üdvös jövődjéről való gondoskodást, az ügynek kiegészítő részeül tekintjük.

Alig találunk egy korszakot hazánk történetében, mely ennek erdőgazdaságára oly pusztító hatással lett volna, mint a legközelebb mult 15 év. A rövidlátó tudatlanság, a mások rovására fortélyoskodó kapzsiság, főleg pedig a tulterheltetések alatt sülyedező létnek önfentartási hatalmas ösztöne, karöltve a közérdekek gyámoltalan-

ságával voltak azon tényezők, melyek e sajnós állapotnak előidézésére közreműködtek.

A közérzület méltán égető szükségnek tekinti ily körülmények közt, egy concret erdészeti törvény által oly intézkedéseknek létrehozatalát, melyek képesek legyenek nemcsak a mindinkább fenyegető veszélyt elhárítani, hanem a józan erdőgazdaság alapfeltételeit is megvetni és biztosítani hazánkban.

A hozandó erdészeti törvénynek helyes alkotási alapelvül tartjuk, hogy az a haladó közművelődés szempontjából jelelvén ki a helyet, mely az erdészetet a közgazdaságban megilleti, az okszerű erdőgazdaságot nem mint célt, hanem mint a közjólét fokozásának eszközét tekintse. Ezen alapelvől indulván ki, világosan körvonalozza azon határokat, meddig terjedhet egyrészt a talaj használatának a tulajdoni jogon és a közjólét arányos gyarapodhatásán alapuló észszerű szabadsága; másrészt pedig a közhatóságnak a magánosok erdőgazdaságába való beavatkozásának jogosultsága, és meddig érjen felügyeletének kötelessége. Továbbá gondoskodjék alkalmas módokról, melyek által a feltétlen erdőtalajnak e rendeltetésére való fordítása országszerte eredményesen létesíttessék. És végre magában foglalja életfeltételeit azon eszközöknek, melyek erdőgazdaságunknak belterjesebb s így hasznosabb megalapítását biztosan előmozdítani, valamint azoknak, melyek azt meg is védeni képesek volnának.

Cselédrend.

A közelebb lefolyt államéletnek hazánkra nézve oly viszontagságos időszaka következtében, mely minden fenállott rendszerű kötelékeket a legnagyobb mérvben meglazítá, s az éltető szabadság helyett minden irányban a közgazdaságilag is csak káros és vészhozó szabadosságot táplálá, égető szükségnek tűnik fel előttünk egy hazánk viszonyaihoz alkalmas cselédrendnek a törvényhozás útján leendő létesítése, melynek jótékony hatása mezőgazdaságunk üdvös fejlődésében lényegesen fontos eszközül fogna szolgálni.

Szigoru igazságszolgáltatás.

A tárgyrokonságnál fogva nem mellőzhetjük itt azon szomorú tényállapotnak kellő figyelembevételét, mely ugyanaz említett időszakban hazánkba átplántált idegen, s népünk fejlődési fokának meg nem felelő törvényeknek általános szellemirányából keletkezve, a becsületes ipar és törekvés gyümölcsét, a tulajdont ugyszólván véd-

telen állapotba helyezé. E törvényeknek az igazságszolgáltatásban befészkelte azon iránya, hogy a fonákul felfogott humanitás ürügye alatt, minden képzelhető esélyt a gonosztevő menekülhetésére nyújtottak, míg a becsületes kárvallott polgár csak különös szerencse mellett, és végtelen költségeskedéssel juthatott igaz jogának érvényesítésére, és ez által valósággal mintegy a törvény oltalmán kívül állott: épen a humanitás ellenkezőjét fejlesztette, az erkölcstelenedésnek tárt kaput nyitott, s különösen a mezőgazdaságnak legnagyobb hátrányára szolgált. Ez erkölcsi közállapotnak közgazdasági tekintetben való veszélyessége oly fontosnak tűnik fel előttünk, hogy nem mellőzhetjük el a codificáló törvényhozásnak különös figyelmébe ajánlani, hogy általában a szigorú igazságszolgáltatásnak a személy és vagyon oltalmára törekvő, s csak ez által leendett humanus irányát, a mezőgazdaság jobbra való fejlődésének is fontos eszközeül tekintse.

Az agrariális hitel.

Hátra van még a mezőgazdaság üdvös előmozdításának érdekében két hatalmas tényezőt érintenünk, s ez az agrariális hitel, és gazdasági munkaerőnek megfelelő közintézkedések általi gyarapítása.

Az elsőnek égető szükséggé vált fontossága gazdasági iparunk előmozdításában, már régibb idő óta közelismerésben részesül, s az előteremtésére célzó fáradhatlan hazafias törekvések a m. földhitelintézet megalkotásában vetették meg a kezdeményezés realis alapját. Megvagyunk azonban győződve, hogy e részt is a cél megközelítése csak az állami pénzviszonyok, és a minden tekintetben zilált saját viszonyaink s ügynézetünk üdvös átalakulásával leend eszközölhető; mert azon körülményt sem palástolhatjuk magunk előtt, hogy a hitel nagyobb mérvű meghonosulásának hazánkban, a közviszonyok mostohaságán kívül, még a hitelnek alapfeltételeül megkívántató egyéni kellékek hiányában is terjedelmes akadályát tapasztaljuk. — Az e tárgy feletti javaslatok készítése egyébiránt egy külön szakbizottmányra levén ruházva, részünkről csak azon nézetünket kívánjuk nyilvánítani, hogy jelenleg az általánosan nehéz pénzviszonyok, s e minden esetre hosszabb tartamu gazdasági krízis időszakával szemben, a mezőgazdasági iparnak hitellel való segedelmezését, a mobilisaris hitel kifejlesztésével, vagyis a terményekre való előlegező bankok létrehozásával tartjuk leginkább időszerűnek és valósithatónak.

A földmivelési munkaerőnek közintézkedések általi gyarapítása.

A nemzeti vagyonnak leglényegesebb része minden államban a munkaerőben relik. A munka az, a mi általában értéket teremt, és a munka az, a mely különösen a természetnek alakító erejét a mező gazdaság üzletében megfelelő értékesítésre emelni képes. De hogy a munka, mint legértékesebb tényezője a nemzetvagyonnak, ezen feladatának valósággal is megfelelhessen, szükséges, hogy az a szó egész értelmében productiv legyen, és hogy ezen productiv képessége, az ő üdvös hatásában, az adott viszonyoknak megfeleljen. Ez pedig elodázhatlanul feltételezi, hogy a munkával a szükséges ismeretek is összekötve legyenek; mert csak ezekből eredhet feladatának józan felfogása, és csak e józan felismerésből származhatik még az eredmény tartósságára nézve is a hasznos tevékenység.

Nálunk a nemzeti munkaerőnek nagyon tulnyomó része, lehet mondani 80%-ja a földmiveléssel foglalkozik. De veszélyes önámítás volna be nem látnunk, hogy kevés kivétellel, ezen egész közgazdasági tényező az időszerű alapos szakismereteknek nagy hijával van. Már pedig kellő figyelemre méltatván azon tetemes érték különbséget, mely a mezőgazdasági ipar terén épen úgy, mint bármely műiparnál, a tisztán nyers és az értelmes munkaerő közt létezik, világosan tűnik fel előttünk gazdasági munkaerőnknek az időszerű szakismeretekkel való nemesítése érdekében teendő nagyszerű fontossága. A mult nyári nagy események még a legkorlátoltabb nézetűeket is eléggé meggyőzhették ez igazságról. Ezen értelemmel való fokozás az, a mit gazdasági munkaerőnknek gyarapítása alatt értünk. És az egész mezőgazdasági munkaerőt átható ez intellectualis nemesítés az, mely leginkább képesítve volna az elgyámoltalanodott, és a pusztulás ösvényére vetődött földmivelésünknek, a veszély nagyságának megfelelő gyógyszert nyújtani. Mert ez nyújthatja egyszersmind az egyedüli biztos alapot a többi e célra vonatkozó tényezőknek is helyes érvényesítésére.

Néhány szó a tiszta, valamint az elegyes szálerdők eléállításáról.

Erdödi Adolf.

Előbbi füzetünkben az elegyes állaboknak a tiszták fölötti előnyeit tárgyaltuk és nem tartjuk időnkivülinek, ha most azon általános szabályokról is megemlékezünk, melyeket